

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. liepos 20 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Auto ekspertas“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Auto ekspertas“ ieškinį atsakovei Lietuvos techninės apžiūros įmonių asociacijai „Transekssta“ dėl vienašalio sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtu ir negaliojančiu.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiamas klausimas dėl apmokėjimo Centralizuotosios techninės apžiūros duomenų bazės (toliau – ir CTADB) valdytojai už techninės ekspertizės atliekančios įmonės atliekamą duomenų į šią duomenų bazę surašymą ir transporto priemonių nuotraukų sukėlimą.
2. Ieškovė prašė:
  - 2.1. pripažinti šalių 2010 m. lapkričio 2 d. sudarytos sutarties 6.1 punktą, nustatantį, kad „Šalys gali vienašališkai nutraukti šią sutartį apie tai raštu pranešusios prieš 2 mėnesius“, niekiniu ir negaliojančiu *ab initio* (nuo sudarymo momento);
  - 2.2. pripažinti atsakovės vienašalį sutarties nutraukimą ir atsakovės 2022 m. sausio 7 d. pranešimą apie nutraukimą neteisėtais ir negaliojančiais *ab initio* bei juos panaikinti ir įpareigoti atsakovę vykdyti 2010 m. lapkričio 2 d. sutartį;
  - 2.3. pakeisti 2010 m. lapkričio 2 d. sutartį: a) iš atlygintinės į neatlygintinę, nustatant, kad nurodytos sutarties kaina, vietoje 2 skyriuje nustatytos, yra lygi 0 Eur, o mokėjimų tvarka, nustatyta 3 skyriuje, netaikoma; arba b) nustatant, kad už ieškovės teikiamus techninės ekspertizės duomenis, atliekamą techninių ekspertizių duomenų į CTADB surašymą ir transporto priemonių nuotraukų sukėlimą, kaip tai yra nustatyta Motorinių transporto priemonių, jų priekabų gamybos ir perdirbimo ir techninės ekspertizės atlikimo tvarkos apraše, patvirtintame Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 (toliau – Tvarkos aprašas), atsakovė moka ieškovei kainą, atitinkančią (lygią) ieškovės atsakovei mokėtiną, už prieigos ieškovei prie Techninės apžiūros informacinės sistemos (toliau – TAIS) bei CTADB suteikimą ir sąlygų surašyti techninės ekspertizės duomenis bei sukelti transporto priemonės nuotraukas į CTADB ieškovei sudarymą, prisijungus prie TAIS, taip pat leidimą ieškovės pateiktus duomenis peržiūrėti.
3. Ieškovė nurodė, kad vykdo techninių ekspertizių veiklą; 2010 m. lapkričio 2 d. buvo priversta pasirašyti su atsakove sutartį, kuria atsakovė už jos nustatytą atlygį įsipareigojo suteikti ieškovei prieigą prie TAIS bei CTADB, leisti ieškovei teikti duomenis į CTADB apie atliktas kelių transporto priemonių ekspertizės prisijungus prie TAIS ir peržiūrėti joje esančius ieškovės pateiktus duomenis. Pagal sutartį ieškovė privalo mokėti atsakovei 2904 Lt (841,06 Eur) metinį mokestį už prieigą prie TAIS ir CTADB bei naudojimąsi jais ir 2,42 Lt (0,70 Eur) mokestį už kiekvieną transporto priemonę, kurios duomenis talpina į TAIS ir CTADB. 2021 m. rugpjūčio 19 d. atsakovė ieškovę informavo, kad nuo 2021 m. spalio 1 d. vienašališkai padidins sutarties kainą kelis kartus. Ieškovė kreipėsi į atsakovę, prašydama pakeisti sutartį iš atlygintinės į neatlygintinę, tačiau atsakovė atsisakė tą daryti. 2022 m. sausio 7 d. pranešė apie vienašalį sutarties nutraukimą nuo 2022 m. kovo 14 d. Ieškovės nesutikimas su sutarties kainos didinimu nelaikytinas svarbia sutarties vienašalio nutraukimo priežastimi. Ieškovę apmokestinti už jos duomenų teikimą į CTADB nėra jokio teisinio pagrindo, nes ieškovė privalomai teikia duomenis į CTADB, jokios naudos iš to negaudama; teisės aktuose nėra įtvirtinta teisė atsakovei imti mokestį už naudojimąsi ir (ar) duomenų teikimą į CTADB; techninės ekspertizės duomenų teikimas į CTADB negali būti grindžiamas ekonominiais ar kitais ūkio subjektų abipusės naudos pagrindais (Susiekimo ministerijos atsakymas). Jeigu teismas vis dėlto sprendtų, kad atsakovė patiria išlaidas, kurių dalį ieškovė turi kompensuoti, tokiu atveju atsakovė taip pat turėtų kompensuoti bent dalį ieškovės veiklos išlaidų, susijusių su duomenų į CTADB teikimu. Atsakovės ieškovei kompensuotina suma už privalomą ieškovės duomenų į CTADB teikimą turėtų būti ne mažesnė, nei atsakovės iš ieškovės gautina suma.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2022 m. gegužės 3 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: pripažino ginčo sutarties 6.1 punktą, nustatantį, kad „Šalys gali vienašališkai nutraukti šią sutartį apie tai raštu pranešusios prieš 2 (du) mėnesius“, niekiniu ir negaliojančiu nuo sutarties sudarymo momento; pripažino, kad vienašalis sutarties nutraukimas ir atsakovės 2022 m. sausio 7 d. pranešimas yra neteisėtas ir negaliojantis nuo sudarymo momento; pakeitė sutarties buvusią 6.1 punkto sąlygą į tokia: „Užsakovas vienašališkai gali nutraukti sutartį prieš du mėnesius informavęs apie tai vykdytoją“, įpareigojo atsakovę vykdyti sutartį su ieškove; kitą ieškinio dalį atmetė.
5. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
  - 5.1. ieškovė vykdo techninių ekspertizių veiklą;

- 5.2. 2010 m. lapkričio 2 d. ieškovė pasirašė su atsakove sutartį, kuria atsakovė už jos nustatytą atlygį įsipareigojo suteikti ieškovei prieigą prie TAIS bei CTADB, leisti ieškovei teikti duomenis į CTADB apie atliktas kelių transporto priemonių ekspertizes prisijungus prie TAIS ir peržiūrėti joje esančius ieškovės pateiktus duomenis;
- 5.3. pagal sutartį ieškovė privalo mokėti atsakovei 2904 Lt (841,06 Eur) metinį mokestį už prieigą prie TAIS ir CTADB bei naudojamąsi jomis; taip pat po 2,42 Lt (0,70 Eur) mokestį už kiekvieną transporto priemonę, kurios duomenis įkelia į TAIS ir CTADB;
- 5.4. 2021 m. rugpjūčio 19 d. elektroniniu paštu atsakovė pranešė ieškovei, kad nuo 2021 m. spalio 1 d. yra keičiamos sutarties sąlygos, sutartį papildant atskirais punktais dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimų, taip pat keičiant įkainius, kurie sudarys: 960 Eur plus PVM metinis mokestis už prieigą prie TAIS ir CTADB bei naudojamąsi jais; 2,50 Eur plus PVM mokestis už kiekvieną transporto priemonę, kurios duomenys įkeliami į TAIS ir CTADB;
- 5.5. 2022 m. sausio 7 d. atsakovė elektroniniu laišku atsiuntė ieškovei pranešimą apie vienašalią sutarties nutraukimą, kuriuo informavo, jog vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.217 straipsnio 5 dalimi bei sutarties 6.1. punktu („Šalys gali vienašališkai nutraukti šią sutartį apie tai raštu pranešusios prieš 2 (du) mėnesius“), vienašališkai nutraukia sutartį nuo 2022 m. kovo 14 d.
- 5.6. ieškovė informavo teismą, kad jos atliekamų ekspertizių kaina nuo 10 Eur iki 400 Eur; per laikotarpį nuo 2021 m. kovo mėn. iki 2022 m. vasario mėn. atlikta 1180 vnt., iš jų 650 vnt. (55 proc.) – iki 100 Eur;
- 5.7. atsakovės 2020 m. finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas patvirtina, kad atsakovės pajamos iš CTADB paslaugų ir aptarnavimo 2020 m. sudarė 530 698 Eur, o sąnaudos CTADB priežiūrai, eksploatacijai siekė vos 76 583 Eur.
6. Atsakovė yra paskirta CTADB tvarkytoja Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo (toliau – ir SEAKĮ) 27¹ straipsnio 6 dalies, 27² straipsnio 1 dalies pagrindu. Atsakovė, tvarkydama techninės apžiūros, techninės ekspertizės ir techninės apžiūros įmonių vidaus kokybės kontrolės duomenis ir atlikdama kitus duomenų tvarkymo veiksmus, užtikrina šių duomenų rinkimo koordinavimą ir teikimą asmenims, kurie turi teisę duomenis gauti.
7. Motorinių transporto priemonių, jų priekabų gamybos ir perdirbimo ir techninės ekspertizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 100 punkte nustatyta, kad įmonė, kuriai suteikta teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo šios teisės suteikimo privalo pasirašyti sutartį dėl naudojimosi CTADB ir pateikti ją Inspekcijai. Tvarkos aprašo 74 punkte nustatyta, kad atlikus techninę ekspertizę, nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo techninės ekspertizės atlikimo, į CTADB surašomi techninės ekspertizės duomenys ir sukliamos transporto priemonės nuotraukos, užsakovui išduodami techninės ekspertizės dokumentai. Taigi akivaizdu, kad ieškovė, kaip įmonė, kuriai yra suteikta teisė atlikti transporto priemonių technines ekspertizes, privalėjo sudaryti sutartį su atsakove.
8. Pagal CTADB nuostatų, patvirtintų Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2014 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 2B-81 (toliau – Nuostatai), 8, 8.1–8.4 punktus, CTADB duomenys pagal sudarytą duomenų teikimo sutartį neatlygintinai teikiami: Valstybinei kelių transporto inspekcijai prie Susisiekimo ministerijos, VĮ „Regitra“, Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biurui. Atsižvelgiant į tokį teisinį reglamentavimą, kitiems asmenims atsakovė neteikia CTADB duomenų neatlygintinai. Nuostatų 8.5 punkte įtvirtinta tvarka CTADB duomenys neatlygintinai pateikiami Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos bei Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Atsakovė paaiškino, kad CTADB duomenys, pateikti transporto priemonių technines ekspertizes atliekančių įmonių, kurioms yra suteikta teisė atlikti transporto priemonių technines ekspertizes, yra prieinami, gali būti gaunami (gali būti peržiūrimi) tik privalomąsias technines apžiūras atliekančių kontrolierių.
9. Lietuvos transporto saugos administracija pateikė atsakymą į ieškovės užklausą, kuriame nurodė, kad teisės aktai nereglementuoja sutarčių tarp techninės apžiūros įmonių ar įmonių, atliekančių transporto priemonių techninę ekspertizę, turinio ar atlygintinumo už naudojamąsi CTADB klausimų, t. y. teisės aktuose nėra įtvirtinta teisė atsakovei imti mokestį už naudojamąsi ir (ar) duomenų teikimą į CTADB, siekdamą teisinio aiškumo Administracija planuoja patikslinti Centralizuotosios techninės apžiūros duomenų bazės nuostatus įtraukdama įmones, atliekančias transporto priemonių techninę ekspertizę, kaip CTADB duomenų teikėjas.
10. Susisiekimo ministerija savo atsakyme į ieškovės užklausą, be kita ko, pažymėjo, kad techninės ekspertizės duomenų teikimas į CTADB negali būti grindžiamas ekonominiais ar kitais ūkio subjektų abipusės naudos pagrindais.
11. Teismas pažymėjo, kad ginčo sutartis buvo parengta ir suredaguota iš anksto pačios atsakovės ir pateikta ieškovei, o ši, norėdama vykdyti savo veiklą, turėjo ją pasirašyti. Teismas padarė išvadą, kad atsakovė yra ne tik paslaugos davėja, bet ir stiprioji sutarties šalis. Sutartyje buvo nustatyta, kad ieškovė mokės atsakovei mokestį. Ši sutarties sąlyga tenkino ieškovę visą laiką iki ieškinio padavimo dienos. Byloje nėra duomenų, kad ieškovė, sudarydama sutartį, derėjosi dėl kainos, todėl teismas padarė išvadą, jog atsakovės nustatyta kaina ieškovę tenkino ir ši kaina neatrodė jai per didelė. Teismas vertino, kad sutarties metinis mokestis yra mokestis už duomenų kaupimą ir jų išlaikymo sąnaudas, tačiau mokestis už kiekvienos ekspertizės įkėlimą yra papildomas mokestis, kuris atsakovei teikia papildomą pajamų ir finansinę naudą.
12. Teismas pažymėjo, kad atsakovė, nutraukdama sutartį, pasinaudojo tik formalia sutarties 6.1 punkto sąlyga, be jokių svarbių priežasčių nutraukė sutartį su ieškove, kuri nesutiko su naujomis sutarties sąlygomis, nors tai yra jos teisė ir nepažeidžia sutarties. Teismas sutiko su ieškovės argumentais, kad sutarties 6.1 punktas prieštarauja CK 6.721 straipsnio 2 dalies imperatyvui ir atsakovė, pasinaudojusi šia sutarties sąlyga be svarbių priežasčių, nesprenddama nesutarimų sutartyje nustatytą tvarką, būdama dominuojantis sutarties dalyvis ieškovės atžvilgiu, nesukeldama sau didelės žalos, lyginant su žala ieškovei, vienašališkai nutraukė sutartį – tai prieštarauja ir imperatyvui, ir viešajai tvarkai bei gerai moralei. Dėl to teismas sutarties 6.1 punkto sąlygą pripažino niekine ir negaliojančia *ab initio*, taip pat pripažino neteisėtu ir negaliojančiu *ab initio* atsakovės vienašalią sutarties nutraukimą, grįstą išimtinai šia sutarties nuostata. Teismas padarė išvadą, kad atsakovė nesažiningai pasinaudojo tuo, jog ieškovė nuo jos priklausoma, atsižvelgiant į sutarties tikslus, kurių pagrindinis yra ieškovės galimybė vykdyti veiklą tik per atsakovę.
13. Teismas padarė išvadą, kad sutartas metinis mokestis už ieškovės prieigą prie CTADB duomenų bazės yra pagrįstas, nes duomenų išlaikymas ir suteikimas kitoms šalims ja naudotis pagal įstatymą reikalauja materialinių resursų (kompiuterinės laikmenos, jų priežiūra, elektros energijos sąnaudos, aptarnaujančių asmenų atlyginimai ir kita), taip pat atsakovė vykdo ekspertizių turinio kontrolę. Nors ieškovė pabrėžė tai, kad jai jokie CTADB duomenys nereikalingi ir ji nėra CTADB naudotoja, priešingai – teikia duomenis į CTADB, kurie yra reikalingi pačiai atsakovei, tačiau teismas šį argumentą atmetė, nes atsakovė renka duomenis pagal norminius aktus ir teikia juos ir apyvartą įstatymo nustatytiems subjektams, kartu suteikdama ieškovei galimybę veikti, tai yra abipusė veikla pagal įstatymus ir norminius aktus. Nors ieškovė yra priversta naudotis CTADB dėl to, kad savo atliekamų ekspertizių duomenis suveda į atsakovės administruojamą duomenų bazę, bet iš esmės būtent ji dėl to ir gauna naudą, nes, vykdydamos bendrai kiekvieną savo funkcijas, ieškovė ir atsakovė už tai gauna atlygį. Teismas nusprendė, kad ieškovė neprodė savo reikalavimo pagrindu, kad sutartis būtų pakeista į neatlygintinę; ieškovės prašomas pakeisti sutarties atlygintinumo sąlygas pripažino logiškai nesuvokiamomis.
14. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal šalių apeliacinius skundus, 2022 m. lapkričio 10 d. nutartimi ieškovės apeliacinį skundą atmetė, atsakovės apeliacinį skundą tenkino iš dalies: panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria pakeista sutarties buvusi 6.1 punkto sąlyga.
15. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad sutarties 6.1 punkto sąlyga, pranešimas apie

sutarties nutraukimą bei sutarties nutraukimas pripažintini niekiniais ir negaliojančiais. Teisėjų kolegijos nuomone, šiuo atveju, šalims nerandant bendro sutarimo dėl naujos sutarties kainos, atsakovė turėjo ne vienašališkai nutraukti sutartį, o kreiptis į teismą dėl sutarties pakeitimo teismo sprendimu.

16. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria nuspręsta pakeisti sutarties 6.1 punkto sąlygą, nes ieškovė nereikšė prašymo ją pakeisti CK 6.228 straipsnio pagrindu, be to, tai daryti netikslinga, nes teisė nutraukti paslaugų sutartį vienašališkai, net ir nesant svarbių priežasčių, užsakovui (ieškovei) įtvirtinta CK 6.721 straipsnio 1 dalyje.
17. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su ieškovės apeliacinio skundo argumentais, jog pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atmetė jos ieškinio reikalavimus dėl sutarties pripažinimo neatlygintine. Ieškovė sutartį sudarė laisva valia ir nuo pat pradžių pripažino, kad atsakovės teikiamos paslaugos yra atlygintinos. Nors ieškovė nurodo, kad dėl patirties stokos ir finansinių galimybių neturėjo galimybės anksčiau ginčyti sutarties, kurią buvo priversta sudaryti norėdama pradėti veiklą, šiuos argumentus teismas vertino kaip neįrodytus. Sutartį ieškovė vykdė daugiau kaip 10 metų, gauna pakankamai dideles pajamas, todėl ji pati manė, kad jos teisės yra pažeidžiamos, galėjo jas ginti daug anksčiau.
18. Be to, atsakovės veikla nėra finansuojama iš valstybės biudžeto, todėl atsakovė savo veiklą turi finansuoti iš savo veiklos pajamų, kurias sudaro pagal paslaugos sutartis gaunamos pajamos. Kitaip tariant, CTADB nėra registras ar valstybės informacinė sistema, ji tvarkoma atsakovės lėšomis, kurias atsakovė gauna iš užsakovo.
19. Teisėjų kolegija nurodė, kad asmenys (ieškovė bei kiti ūkio subjektai), kurie nepatenka į Nuostatų 8 punkte nurodytą sąrašą, gali ir turi teisę naudotis CTADB atlygintinai pagal sutartyse nustatytą kainą.
20. Teismas pažymėjo, kad sutarties 4.1.1 punktu atsakovė įsipareigojo ne tik užtikrinti ieškovei (užsakovui) galimybę teikti duomenis į CTADB, bet ir įsipareigojo užtikrinti ir suteikti ieškovei galimybę pateiktus duomenis peržiūrėti. Įvertinus atsakovės sutartimi prisiimtus įsipareigojimus akivaizdu, kad už tai atsakovė turi būti sumokėta, nes įgyvendindama juos atsakovė patiria išlaidų, kurias sudaro laikmenų įsigijimas, duomenų bazės priežiūra, elektros sąnaudos, darbuotojų atlyginimai ir t. t.
21. Mokestis už kiekvieną transporto priemonę, kurios duomenys įkeliami į TAIS ir CTADB, apima faktiškai įkeliamų įrašų duomenų saugojimą CTADB, duomenų saugą, duomenų archyvavimą, kitų su duomenų tvarkymu susijusių veiksmų atlikimą, t. y. atsakovė kiekvienos ieškovės pateiktos transporto priemonės ekspertizės duomenis peržiūri, išanalizuoja, patikrina, ar duomenys suvesti teisingai, ar ekspertizėje teisingai nurodyta transporto priemonė; jei duomenys pateikti tinkamai, tik tuomet jie teikiami archyvuoti ir yra saugomi (išlaikomi) atsakovės tvarkomose ir prižiūrimose sistemose, o tai lemia papildomus atsakovės veiksmus ir išlaidas, atsižvelgiant į tai, kiek duomenų ieškovė įkelia, todėl sutartyje pagrįstai nustatytas mokestis už kiekvieną įkeltą į sistemą ir dėl to negali būti tenkinamas ieškovės prašymas nustatyti tik metinį sutarties mokestį. Apeliacinės instancijos teismas laikė nepagrįstomis pirmosios instancijos teismo išvadas, kad mokestis už duomenų įkėlimą atsakovei teikia papildomų pajamų ir finansinę naudą, kad jis susijęs ne su duomenų išlaikymu, o su papildomų pajamų gavimu iš ieškovės ar kitų subjektų, formaliai susiejant tai su CTADB naudojimu. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su atsakove, kad kuo didesni skaičių transporto priemonių techninių ekspertizių atlieka ieškovė ir kuo daugiau įkelia įrašų, tuo daugiau atsakovei atsiranda su tuo susijusių priežiūros sąnaudų.
22. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, nesudaro pagrindo priešingai išvadai ir ieškovės argumentai, jog dalies pajamų iš CTADB duomenų teikimo atsakovė pati atsisako savo narių (steigėjų) naudai neimdama iš jų jokio mokesčio. Nuostatai įtvirtina subjektų, kuriems duomenys teikiami nemokamai, ratą. Be to, ir patys steigėjai remia asociacijos veiklą.
23. Pirmosios instancijos teismas taip pat pagrįstai atmetė ieškovės reikalavimą pakeisti sutarties atlyginimo sąlygas, nes tai reikštų ne ką kita kaip sutarties neatlygintinumą.
24. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad šalys, nesutarusios dėl sutarties tolimesnio vykdymo, gali kreiptis į teismą dėl sutarties sąlygų pakeitimo, todėl jiegiu ieškovė mano, jog sutarties kaina yra per didelė, ji gali kreiptis į teismą dėl sutarties kainos sumažinimo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

25. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties dalį, kuria ieškovės apeliacinis skundas buvo atmestas, ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – tenkinti ieškovės apeliacinį skundą ir panaikinti Vilniaus regiono apylinkės teismo 2022 m. gegužės 3 d. sprendimo dalį, kuria atmesta dalis ieškinio reikalavimų pakeisti sutartį; dėl šios ieškinio dalies priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti; kitas Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties ir Vilniaus regiono apylinkės teismo 2022 m. gegužės 3 d. sprendimo dalis palikti nepakeistas; perskirstyti bylinėjimosi išlaidas; priteisti kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 25.1. Vienas iš pagrindinių ieškovės argumentų, kodėl sutartis turi būti keičiama iš atlygintinės į neatlygintinę, buvo tas, kad atsakovė, būdama CTADB tvarkytoja, negali nustatyti sau daugiau teisių, nei jai suteikta teisės aktais. Ypač tai aktualu šiuo konkrečiu atveju, situaciją vertinant tuo aspektu, kad techninės ekspertizės duomenų į CTADB teikimas ir naudojimosi CTADB sutarties su atsakove sudarymas techninės ekspertizės įmonėms (ieškovei) yra privalomi. Nuostatų 8–9 punktai reglamentuoja CTADB duomenų teikimo tretiesiems asmenims – duomenų gavėjams – atlygintinumo klausimą, o ne duomenų į CTADB teikimo, kurį atlieka techninių ekspertizių įmonės, atlygintinumo klausimą. Ieškovė nėra CTADB duomenų gavėja, dėl to nėra jokio pagrindo taikyti jai Nuostatų 8–9 punktus siekiant pateisinti apmokestinimą. Jokia kita Nuostatų, Tvarkos aprašo, SEAKĮ ir (ar) kito teisės akto norma taip pat nenustato teisės apmokestinti ieškovę už tai, kad ji vykdydama Tvarkos aprašo reikalavimus privalomai teikia (sukelia) atliktų techninių ekspertizių duomenis į CTADB. Bylą nagrinėję teismai pažeidžia *ultra vires* doktriną, principą „iš neteisės teisės neatsiranda“ ir sudarė pagrindą atsakovei, nesant tam jokio nei faktinio, nei teisinio pagrindo, lobti (nepagrįstai turtėti) ieškovės sąskaita, tai prieštarauja teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principams (CK 1.5 straipsnis). Atsakovė, reikalaudama atlygio iš ieškovės už prieigą prie CTADB ir leidimą sukelti į CTADB atliktų techninių ekspertizių duomenis, kurių reikia tretiesiems asmenims ir kuriuos atsakovė jiems perduoda, veikia *ultra vires*. Atsakovė – viešasis juridinis asmuo. Viena iš asociacijos (atsakovės) veiklų – CTADB tvarkymas. Ši veikla atsakovei pavesta įstatymu, suteikiant jai išimties CTADB tvarkymo, taigi ir prieigos prie CTADB suteikimo, teises (monopoliją). Įmdama atlygį už duomenų į CTADB teikimą, atsakovė įgyja tokias civilines teises, kurios prieštarauja jos veiklos (CTADB tvarkymo) tikslams. Atsakovė, vykdydama jai pavestas CTADB tvarkymo funkcijas ir tuo tikslu sudarydama sutartis su trečiaisiais asmenimis, tiek su CTADB duomenų gavėjais, tiek ir su duomenų į CTADB teikėjais, įskaitant techninių ekspertizių įmones, turi teisę veikti tik neviršydamą jai suteiktą įgalinimų (kompetencijos) ribų (lot. *intra vires*), o bet koks *ultra vires* veikimas vertintinas kaip atsakovės veiklos teisėtumo principo pažeidimas, kurio pašalinimas yra ne tik suinteresuotų asmenų, bet ir viešojo intereso sudėtinė dalis, garantuojanti teisės aktais reglamentuojamo teisinio santykio dalyvių teisių veiksmingą gynybą. Bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė ir aiškino CK 2.74 straipsnio 2 dalį, nes neįvertino, kad atsakovės vykdomas ieškovės apmokestinimas už ieškovės duomenų į CTADB sukėlimą prieštarauja atsakovės kaip viešojo juridinio asmens veiklos (CTADB tvarkymo) tikslams. Atsakovė tokiu savo elgesiu viršijo (peržengė) specialųjį teisinumą.
- 25.2. Teismas atsakovės teisę imti iš ieškovės atlygį papildomai kildino iš to, kad atsakovės veikla nėra finansuojama iš valstybės biudžeto, todėl atsakovė savo veiklą turi finansuoti iš savo veiklos pajamų, kurias sudaro pagal paslaugos sutartis gaunamos pajamos. Nuostatų 8–9 punktai atsakovei duoda instrumentą, leidžiantį išlaikyti CTADB iš CTADB duomenų tretiesiems asmenims – CTADB duomenų

gavėjams – teikimo. Atsakovė atsisako dalies pajamų už CTADB duomenų teikimą tretiesiems asmenims, iš kurių pagal Nuostatų 9 punktą turi būti atlygi, ir tai daro savo narių (steigėjų) – pelno siekiančių ūkio subjektų – naudai. Tai mažina atsakovės CTADB tvarkymo pajamas, kurias ji gali gauti ir taip ne tik išsilaikyti CTADB tvarkymo aspektu, bet dar ir gauti iš to nemažą pelną. Atsakovė, prisidengdama CTADB išlaikymo išlaidomis, reikalauja atlygio iš to, iš ko neturi teisės reikalauti (duomenų CTADB teikėjų – ieškovės), bet neima iš to, iš ko turi teisę ir netgi pareigą imti – CTADB duomenų gavėjų (techninių apžiūrų įmonių – atsakovės narių, steigėjų).

25.3. Teismai, atmesdami nurodytus argumentus ir įrodymus (tiksliau, jų net netyrė ir nevertinę), kurie patvirtina, kad atsakovės tvarkoma CTADB turi būti išlaikoma ne iš duomenų į CTADB teikimo, bet iš CTADB duomenų, kurie apima ir iš ieškovės gautus techninių ekspertizės duomenis, teikimo tretiesiems asmenims – CTADB duomenų gavėjams, pažeidė įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančias teisės normas (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – ir CPK) 176, 185 straipsniai) bei kasacinio teismo suformuotą praktiką dėl jų aiškinimo ir taikymo, nes nevertino kiekvieno įrodymo atskirai ir jų viseto, o išvada dėl ieškovės prievolės dengti atsakovės tvarkomos CTADB išlaikymo išlaidas padarė remdamiesi prielaidomis, neįsitikinę, jog pakanka duomenų tokioms išvadoms. Vienintelis faktinis veiksmas, kurį ieškovė atlieka CTADB – ieškovės atliktų techninių ekspertizės duomenų sukėlimas į CTADB. Tai daroma dėl to, kad tokią pareigą ieškovei nustato Tvarkos aprašas, ir dėl to, kad ieškovės duomenų reikia tretiesiems asmenims, kuriems atsakovė juos, kaip ir kitus CTADB duomenis, perduoda.

25.4. Apeliacinės instancijos teismo išvados, kad sutartyje pagrįstai nustatytas mokestis už kiekvieną įkėlimą į sistemą ir dėl to negali būti tenkinamas ieškovės prašymas nustatyti tik metinį sutarties mokestį taip pat nepagrįstos jokiais byloje surinktais įrodymais. Atsakovei jokiais teisės aktais nėra pavesta analizuoti, tikrinti ir (ar) taisyti ieškovės pateiktus duomenis, atsakovė net negalėtų to daryti. Šios išvados yra tinkamai nemotyvuotos, tai reiškia CPK 331 straipsnio pažeidimą.

25.5. Pagrindo keisti sutartį iš atlygintinės ir neatlygintinės teismo nematė taip pat dėl to, kad sutartį šalys sudarė 2010 m., ieškovė sutartį sudarė laisva valia ir nuo pat pradžios pripažino, kad atsakovės teikiamos paslaugos yra atlygintinės. Teismas, padarydamas tokias išvadas, pažeidė principą, kad iš neteisės teisės neatsiranda (lot. *ex injuria jus non oritur*), taip pat CK 1.5, 6.163, 6.228 straipsnių nuostatas. Ieškovės veikla buvo 100 proc. priklausoma nuo atsakovės ir jos padiktuotų sąlygų, su kuriomis ieškovė, objektyviai vertinant, neturėjo jokios galimybės nesutikti. Atsakovė į jokias derybas dėl sutarties kainos nei leidosi anksčiau, nei ketina tą daryti ateityje. Todėl teismo išvada, kad ieškovė sutartį sudarė laisva valia ir nuo pat pradžios pripažino, jog atsakovės teikiamos paslaugos yra atlygintinės, yra nepagrįsta ir prieštarauja bylos medžiagai, padaryta netinkamai ištyrus bei įvertinus joje surinktus įrodymus (CPK 176, 185 straipsnių pažeidimas). Atsakovė, prinesdama savo parengtą sutarties tekstą ieškovei, nesąžiningai pasinaudojo tuo, kad ieškovė nuo atsakovės priklauso, turi neatidėliotinų poreikių – vykdyti techninių ekspertizės veiklą, yra ekonomiškai silpnesnė, neinformuota, nepatyrusi, neturinti derybų patirties. Dėl to negalima, remiantis aptartais motyvais, atsakyti keisti sutartį iš atlygintinės ir neatlygintinės; pakeisti sutartį ieškovės prašomu būdu egzistuoja visos CK 6.228 straipsnyje nustatytos sąlygos. Teismas, sprenddamas priešingai, netinkamai taikė ir aiškino CK 6.228 straipsnio nuostatą. Tokio pobūdžio bylose, kuriose monopolinės teisės tam tikrame rinkos segmente turi subjektas, paprastai vykdomas jam pavesta viešąją funkciją – nagrinėjama atveju CTADB tvarkymo funkciją, jis privalo ne tik laikytis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų, bet ir užtikrinti, kad jo veikimas atitiktų teisėtumo principo reikalavimus. Teisėtumo principo laikymosi taip pat reikalaujama ir CK 6.228 straipsnio nuostatose, kuriose įtvirtinta, kad viešosios sutarties požymių turinčios sutarties šalys neturi teisės nesąžiningai pasinaudoti tuo, jog kita šalis nuo jos priklauso, t. y. kad kita šalis neturi galimybės kitaip pasiekti sutartimi siekiamo tikslo, kaip tik sudaryti sutartį jai pasiūlytomis sąlygomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-318-916/2020).

25.6. Teismai, netenkindami ieškovės reikalavimo pakeisti sutartį iš atlygintinės ir neatlygintinės, negalėjo atmesti alternatyvaus prašymo taikyti abipusį apmokestinimą. Taip teismai pažeidė prievolę vykdyti teisingumą, kurį saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija, kadangi prisidengė formaliai teismo vykdomu teisingumu ir ieškovės netekimus bei atsakovės vykdomą lobizmą nusprendė paprasčiausiai ignoruoti. Ieškovė prašė keisti sutartį vienu iš prašomų būdų – iš atlygintinės ir neatlygintinės arba taikant vienodo apmokestinimo principą. Pirmosios instancijos teismas tokį ieškovės prašymą atmetė, nurodęs, kad jis yra logiškai nesuvokiamas, neprotingas, nepagrįstas ir negali būti vertinamas kaip teisingas. Tačiau jokių to motyvų pirmosios instancijos teismas nepateikė. Teismas priėjo prie išvados, kad abi sutarties šalys veikia abipusės naudos pagrindais, taigi kyla pagrįstas klausimas, kodėl apmokestinama turi būti tik viena šalis, nors naudą gauna abi. Apeliacinės instancijos teismas apsiribojo tuo, kad abipusio apmokestinimo sąlyga reikštų ne ką kita kaip sutarties neatlygintinumą, o šis, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, yra negalimas. Tačiau jokių to motyvų, argumentų teismas nepateikė. Apeliacinės instancijos teismas ir šiuo aspektu padarė CPK 331 straipsnio pažeidimą. Teismas pažeidė pareigą vykdyti ne formalų, bet Konstitucijoje įtvirtintą teisingumą, nes paliko ieškovei tik su sąnaudomis, o atsakovę ieškovės dengiamų sąnaudų sąskaita – tik su pajamomis, kurias atsakovė gauna (turi teisę gauti), Nuostatų 9 punkto pagrindu perduodama iš ieškovės gautus duomenis tretiesiems asmenims.

26. Atsakovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

26.1. Ieškovė kasaciniame skunde net konkrečiai neįvardija, kokia konkrečiai jos, kaip asmens teisė ir koks konkrečiai įstatymų saugomas interesas buvo pažeistas, neįvardija, kokiam teisės akte (ar normoje) yra įtvirtinta teisė, nustatanti, kad ginčo sutartis turi būti pakeista į neatlygintinę, taip pat nustatanti, kad jai, kaip verslo subjektui, negali būti taikomi įkainiai, susiję su CTADB. Taip pat ieškovė savo kasaciniame skunde neįvardija ir nenurodo, kokiam konkrečiai teisės akte (ar normoje) yra įtvirtinta jos teisė reikalauti, kad pagal sutartį būtų nustatytas atitinkamas mokestis atsakovei (kaip asociacijai, kuriai paskirta tvarkyti CTADB).

26.2. Ieškovės, kaip juridinio asmens (kuriam keliami aukštesni atidumo ir rūpestingumo standartai), veiksmai, laikantis pozicijos, kad atsakovė ją neva priverstė pasirašyti sutartį ir nepagrįstai reikalavo bei reikalauja atsiskaitymo, yra nesuderinami su *bonus pater familias* elgesio principu, o kasacinio skundo argumentai, kad atsakovė neturi teisės reikalauti atsiskaitymo iš ieškovės, akivaizdžiai nesąžiningi, nepriimtini geros moralės požiūriu.

26.3. Atsakovės faktinė ir teisinė padėtis nėra tokia pati kaip valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto. O ieškovės nurodomos išlaidos, kurias ji patiria sutarties pagrindu, yra jos vykdomos profesinės veiklos sąnaudų dalis. Todėl kasaciniame skunde klausimas dėl išlaidų patyrimo sutarties pagrindu yra akivaizdžiai labiau ekonominio, o ne teisinio pobūdžio. Kasaciniu skundu siūloma įvesti išimtis ieškovės pasirinktam veiklos modeliui praktikoje negali būti įgyvendinama, nes ieškovė įgytų nepalyginamą pranašumą tiek atsakovės, tiek kitų technines ekspertizes atliekančių įmonių atžvilgiu.

26.4. Pagal galiojančius teisės aktus tiek duomenų teikimas į CTADB, tiek duomenų gavimas iš CTADB užtikrina sklandų ir tinkamą CTADB funkcionavimo mechanizmą, už kurį yra atsakinga atsakovė. Tvarkos aprašo 100 punkte nėra įtvirtinta, kad sutartis dėl CTADB yra ar gali būti neatlygintinė. Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninė ekspertizė yra neatsiejama saugaus transporto sistemos dalis, kuri reglamentuota Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo, poįstatyminių teisės aktų, o jos duomenys privalo būti tvarkomi CTADB. Atsakovė pagal Tvarkos aprašo 74, 100 punktų nuostatas galėjo ir gali su ieškove sudaryti tik atlygintinę sutartį dėl naudojimosi ir duomenų teikimo į CTADB. Įvykdyti sutartyje nurodytas funkcijas atsakovei reikalingos lėšos. CTADB duomenų tvarkymas negali būti neatlygintinis, nes CTADB nėra finansuojama iš valstybės biudžeto. Įstatymų leidėjas nustatė, kad ieškovė nepatenka į CTADB nuostatų 8 punkte nurodytų subjektų sąrašą. Ir dėl to sutartis negalėjo ir negali būti neatlygintinė. Visi duomenys, kurie yra teikiami ir gaunami, yra atitinkamai apdorojami, archyvuojami ir saugomi būtent atsakovės, už tai atsakovė ir turi teisę gauti atlygį iš ieškovės. Ieškovė, sudarydama sutartį, taip pat vėliau ją vykdydama, puikiai suvokė ir žinojo, kad pagal Tvarkos aprašo 100 punktą ši sutartis nėra priskirtina neatlygintinėms sutartims. Dėl to nagrinėjama atveju nėra jokio pagrindo išvadai, kad atsakovė neturi teisės apmokestinti ieškovei teikiamų paslaugų sutarties arba kad tai yra neteisėta.

- 26.5. Teisės aktais atsakovė yra paskirta tvarkyti į CTADB teikiamus techninės apžiūros, techninės ekspertizės ir techninės apžiūros įmonių vidaus kokybės kontrolės duomenis, atlikti kitus duomenų tvarkymo veiksmus; techninę apžiūrą atliekančios įmonės informaciją teikia per CTADB; CTADB nėra finansuojama iš valstybės biudžeto, taigi darytina išvada, kad įstatymų leidėjas galimybę atsakovei gauti CTADB išlaikymui reikalingas lėšas susiejo su ginčo sutarties, sudarytos su ieškove, pagrindu, dėl to toks reguliavimas yra diferencijuotas teisėtai ir todėl ieškovės argumentai dėl tariamo nesąžiningumo, lygiateisiškumo principo pažeidimų yra atmestini. Atsakovė negali veikti be finansavimo mechanizmo. Atsakovei nėra draudžiama finansuoti savo veikloje patiriamų išlaidų iš ieškovės lėšų.
- 26.6. Teismai, netenkindami ieškinio visų reikalavimų, nepažeidė CPK 176, 185 straipsnių nuostatų, deramai įvertino į bylą pateiktus rašytinius įrodymus – Lietuvos transporto saugos administracijos ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos raštus.
- 26.7. Apeliacinės instancijos teismas nepažeidė sutarties aiškinimo ir vertinimo principų, neįžvelgė atsakovės nesąžiningumo, tačiau nusprendė, kad atsakovės pasirinktas sutarties įkainių pakeitimo būdas nebuvo tinkamas. Apeliacinės instancijos teismas įvertino sutarties esmę, atsižvelgė ir vertino ieškovės elgesį tiek sudarant, tiek ir vykdančią sutartį, taip pat įvertino ieškovės pareiškimus ir reikalavimus, pareikštus atsakovei iki ginčo nagrinėjimo teisme pradžios.
- 26.8. Teismai nepažeidė CPK 331 straipsnio 4 dalies 1–4 punktuose įtvirtintų reikalavimų, nes konkrečiai nurodė argumentus, teisės aktus, kuriais grindė savo išvadas.
- 26.9. Apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas dėl ieškovės motyvų apie CK 6.228 straipsnį, nutartyje nurodė, kad ieškove nereikšė prašymo CK 6.228 straipsnio pagrindu pakeisti sutarties 6.1 punkto sąlygą, dėl to kasacinio skundo motyvai, kad bylos nagrinėjimo metu buvo pažeisti CK 6.228 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai, atmestini.
- 26.10. Kasaciniu skundu pasirinktas ir prašomas taikyti teisių gynbos būdas negali būti taikomas ir yra nesuderinamas su sąžiningumo, protingumo bei teisingumo principais. Ieškove piktnaudžiauja jai suteikta teise, pateiktu kasaciniu skundu siekia ne teisingumo įvykdymo, o ekonominės naudos sau, ignoruodama atsakovės teisėtus interesus. Atsakovė, kaip sandorio šalis, nepažeidė jokios pareigos ikisutartinių santykių stadijoje. To ieškove byloje nenuginčijo, apeliacinės instancijos teismas taip pat nenustatė jokio atsakovės nesąžiningumo ikisutartinių santykių stadijoje. Ieškove nebuvo verčiama ir neprivalėjo sudaryti sutarties su atsakove, o tai atliko savo laisva valia, pasirinkusi vykdyti tokią komercinę ūkinę veiklą, kuriai reikalinga sudaryti atitinkamą sutartį su atsakove pagal 2010 m. ir dabar galiojančius teisės aktus. Ieškove net nenurodė jokių motyvų, kokia informacija nuo jos (kaip užsakovės pagal ginčo sutartį) galėjo būti nuslėpta ar jai nežinoma.
- 26.11. Ieškove neteisėtai ir nesąžiningai kritikuoja atsakovę ir jos narius, be to, mėgina suklaidinti teismą. Atsakovės įstatai nedraudžia ieškovei tapti asociacijos nare, todėl atmestina kritika dėl asociacijos narių tariamo privilegijavimo. Asociacijos nariai moka papildomą nario mokestį, todėl ta aplinkybė, kad ieškove nėra asociacijos narė, nesuteikia jai teisės interpretuoti atsakovės veiklos kaip netinkamos, keliant abejones dėl atsakovės taikomo apmokestinimo.
- 26.12. Atsakovės faktinė ir teisinė padėtis nėra tokia pati kaip valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, padėtis. O ieškovės nurodomos išlaidos, kurias ji patiria sutarties pagrindu, yra jos vykdomos profesinės veiklos patiriamų sąnaudų dalis. Atsakovės įstatų 15.3 punkte nustatyta, kad asociacija turi teisę nustatyti parduodamų prekių ir teikiamų paslaugų bei kitų išteklių kainas, įkainius ir tarifus, išskyrus Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytus atvejus; įstatų 73 punkte įtvirtinta, kad asociacija turi teisę įgyti ir turėti lėšas, reikalingas veiklai vykdyti, tikslams ir uždaviniams įgyvendinti.
- 26.13. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai įvertino sutarties sąlygas ir jų pagrindu ieškovės mokėtinas sumas, taip pat atsižvelgė į abiejų šalių atstovų byloje žodžiu pateiktus paaiškinimus, rašytiniuose procesiniuose dokumentuose pateiktus paaiškinimus bei reikšmingas ginčui išspręsti aplinkybes, tinkamai pagrindė savo išvadas, jas argumentavo, remdamasis įrodymų pakankamumo taisykle. Savaimė suprantama ir nereikia įrodinėti, kad, byloje nustatčius aplinkybę, jog ieškove neturi teisės reikalauti nustatyti, kad sutartis jai būtų neatlygintinė, ieškovės įvardijamas jos ieškinio „alternatyvus“, t. y. išvestinis, reikalavimas buvo pagrįstai netenkintas. Apeliacinės instancijos teismas iš esmės pritarė pirmosios instancijos teismo motyvams, dėl to pagrįstai netenkino ieškovės „alternatyvaus“, išvestinio reikalavimo – taikyti abipusį apmokestinimą, nutarties motyvai dėl ginčo esmės yra pakankami.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl rašytinių paaiškinimų priėmimo

27. Ieškove po kasacinio skundo priėmimo, atsakydama į atsakovės atsiliepimą, 2023 m. birželio 20 d. pateikė į bylą rašytinius paaiškinimus, kuriuose išdėstė nesutikimo su atsakovės atsiliepimu į kasacinį skundą argumentus.
28. *Teisėjų kolegija pažymi, kad teisinis reguliavimas nenustato teisės dalyvaujantiems byloje asmenims kasaciniame procese teikti rašytinius paaiškinimus (CPK 355 straipsnis). CPK 350 straipsnio 8 dalis imperatyviai draudžia pildyti ar keisti kasacinį skundą išsprendus kasacinio skundo priėmimo klausimą, t. y. jokie nauji argumentai, papildantys kasaciniame skunde nurodytas aplinkybes, priėmus kasacinį skundą negali būti pateikiami. Civilinio proceso įstatymo nuostatos taip pat nesuteikia dalyvaujantiems byloje asmenims galimybės kasaciniame teisme reikšti atsikirtimus į atsiliepimus į kasacinį skundą, teikti papildomus rašytinius paaiškinimus. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija atsisako priimti ieškovės pateiktus rašytinius paaiškinimus.*

Dėl atsakovės kaip CTADB tvarkytojos teisinio statuso ir sutartinių santykių su ieškove prigimties

29. Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl ieškovės – techninių ekspertizių veiklą vykdančios įmonės – sutarties su atsakove, teisės aktų paskirta CTADB tvarkytoja, atlygintinumą nustatančių sąlygų. Byloje nustatyta, kad šalys 2010 m. lapkričio 2 d. pasirašė sutartį, kuria atsakovė už jos nustatytą atlygį įsipareigojo suteikti ieškovei prieigą prie TAIS bei CTADB, leisti ieškovei teikti duomenis į CTADB apie atliktas kelių transporto priemonių ekspertizes prisijungus prie TAIS ir peržiūrėti joje esančius ieškovės pateiktus duomenis; sutartyje įtvirtinta ieškovės pareiga mokėti atsakovei metinį mokestį ir mokestį už kiekvieną transporto priemonę, kurios duomenis įkelia į TAIS ir CTADB. Ieškovės įsitikinimu, šios sutarties sąlygos turi būti pakeistos, nes atsakovė neturi teisinio pagrindo imti iš ieškovės mokestį už duomenų teikimą į CTADB.

30. CTADB yra duomenų bazė, kurioje tvarkomi visi tarpusavyje susiję transporto priemonių ir jų techninės apžiūros duomenys (SEAKĮ 2 straipsnio 7 dalis). Ši duomenų bazė priskirtina su eismo saugumo sritimi susijusių registrų, valstybės informacinių sistemų ir duomenų bazių, išvardytų SEAKĮ 27¹ straipsnio 1 dalyje, grupei. Nuostatų 2 punkte įtvirtinta, kad CTADB paskirtis yra tvarkyti techninės apžiūros, techninės ekspertizės ir techninės apžiūros įmonių vidaus kokybės kontrolės duomenis, atlikti kitus duomenų tvarkymo veiksmus. CTADB kaupiami, be kita ko, techninės ekspertizės atlikimo duomenys (Nuostatų 7.11 papunktis).
31. SEAKĮ 27¹ straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad Lietuvos techninės apžiūros įmonių asociacija (atsakovė) tvarko CTADB duomenis, o techninę apžiūrą atliekančios įmonės informaciją teikia per CTADB.
32. Pagal SEAKĮ 27² straipsnio 1 dalį atsakovė tvarko CTADB duomenis, įskaitant asmens duomenis, be duomenų subjekto sutikimo, siekdama užtikrinti privalomosios techninės apžiūros sistemos funkcionavimą pagal Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir tarptautinių teisės aktų reikalavimus. Atsakovė, tvarkydama techninės apžiūros, techninės ekspertizės ir techninės apžiūros įmonių vidaus kokybės kontrolės duomenis ir atlikdama kitus duomenų tvarkymo veiksmus, užtikrina CTADB duomenų rinkimo koordinavimą ir teikimą asmenims, kurie turi teisę tokius duomenis gauti.
33. SEAKĮ 29 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad techninės ekspertizės atlieka įmonės, kurioms suteikta teisė verstis šia veikla; šio straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad motorinių transporto priemonių ir priekabų techninę ekspertizę atliekama Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, o šio 7 dalyje – kad duomenys apie motorinių transporto priemonių ir priekabų privalomąją techninę apžiūrą yra kaupiami ir saugomi CTADB.
34. Ieškovė yra techninės ekspertizės įmonė, t.y. juridinis asmuo, turintis Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos suteiktą teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę (Tvarkos aprašo 5.7 papunktis).
35. Tvarkos aprašo 74 punkte nustatyta, kad atlikus techninę ekspertizę, nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo techninės ekspertizės atlikimo, į CTADB surašomi techninės ekspertizės duomenys ir sukeliamos transporto priemonės nuotraukos, užsakovui išduodami techninės ekspertizės dokumentai.
36. Tvarkos aprašo 84.4 papunktyje nustatyta, kad įmonė, siekianti įgyti teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, privalo turėti pasirašytą preliminarą sutartį dėl naudojimosi CTADB, o 100 punkte – kad įmonė, kuriai suteikta teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo šios teisės suteikimo privalo pasirašyti sutartį dėl naudojimosi CTADB ir pateikti ją Valstybinei kelių transporto inspekcijai. Tvarkos aprašo 114.6 papunktyje nustatyta, kad įmonei nesudarius ir nepateikus Inspekcijai minėtos sutarties, teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę yra sustabdoma. Tvarkos aprašo 119.2 papunktyje nustatyta, kad ekspertui teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdoma, jeigu ekspertas, atlikęs techninę ekspertizę, ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo techninės ekspertizės atlikimo į CTADB nesurašė techninės ekspertizės duomenų ir (ar) nesukėlė transporto priemonės nuotraukų.
37. Apibendrindama aptartą teisinį reglamentavimą, teisėjų kolegija pažymi, kad atsakovei įstatymu suteikta išimtinė teisė (ir pareiga) tvarkyti CTADB duomenis, siekiant užtikrinti su eismo saugumo sritimi susijusios privalomosios techninės apžiūros sistemos funkcionavimą. Ieškovė, siekdama vykdyti su eismo saugumo sritimi susijusią transporto priemonių techninių ekspertizių veiklą (verslą), privalo gauti tokią teisę ir tuo tikslu atitikti teisės aktų reikalavimus, be kita ko, – pasirašyti sutartį su atsakove dėl naudojimosi CTADB ir teisės aktų nustatyta tvarka teikti techninės ekspertizės duomenis ir transporto priemonių nuotraukas į CTADB. Kitaip tariant, sutarties su atsakove dėl naudojimosi CTADB sudarymas yra privaloma atsakovės pasirinktos vykdyti verslo veiklos sąlyga.
38. Nagrinėjamu atveju ginčas yra kilęs dėl sąlygų, kuriomis ieškovė naudoja prieigą prie CTADB tikslu teikti į šią duomenų bazę duomenis apie jos atliktas kelių transporto priemonių ekspertizes.
39. Šalių sutarties 4 punkte išdėstytos šalių teisės ir pareigos. Ieškovė sutartimi įsipareigojo teikti duomenis į CTADB su galimybe juos peržiūrėti; teikti duomenis vadovaudamasi nustatyta darbo su TAIS ir CTADB tvarka; nedelsdama pranešti atsakovei apie atsiradusius nesklandumus TAIS ir CTADB; saugoti nuo trečiųjų šalių suteiktą prieigą prie TAIS ir CTADB, vartotojų vardus ir slaptažodžius, visą kitą su tuo susijusią informaciją; dirbti su TAIS programa kaip nurodyta pateiktame TAIS vartotojų vadove; nedelsdama pranešti atsakovei jei būtų pažeisti pastarieji du įsipareigojimai. Atsakovė šia sutartimi įsipareigojo sukurti prieigą prie TAIS ir CTADB; prižiūrėti, kad būtų užtikrintas nepertraukiamas ryšys su TAIS ir CTADB (išskyrus atvejus, kai sutrinka atsakovės interneto ryšio paslauga) ir galimybę jomis naudotis: instaliuoti ieškovės kompiuteriuose reikiamas programas, sukurti du TAIS vartotojus, suteikti vartotojų vardus ir pradinis slaptažodžius, praveisti įžanginį darbo su TAIS ir CTADB mokymą ir užtikrinti galimybę teikti ir peržiūrėti pateiktus duomenis dėti visas pastangas, kad ne vėliau kaip per 24 valandas nuo pranešimo apie nesklandumus, kurie atsirado ne dėl atsakovės kaltės, būtų atkurtas ryšys su TAIS ir CTADB (išskyrus atvejus, kai sutrinka atsakovės Interneto ryšio paslauga) ir galimybę jomis naudotis. Sutarties 2 punkte įtvirtinta ieškovės pareiga mokėti atsakovei nustatytą kainą.
40. Šiuo atveju sutarties paskirtis ir tikslas yra įgyvendinti ieškovės teisę vykdyti jos pasirinktą verslo veiklą – atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, kartu užtikrinant su eismo saugumo sritimi susijusios privalomosios techninės apžiūros sistemos funkcionavimą.
41. Sutartimi ieškovė įgijo teisę naudotis būtina pagal teisės aktus jos vykdomai veiklai prieiga prie atsakovės tvarkomos duomenų bazės ir prisijėmė prievoles, susijusias su informacijos apsauga, bendradarbiavimu ir apmokėjimu už paslaugas; o atsakovė prisijėmė prievoles užtikrinti prieigą prie šios duomenų bazės ir užtikrinti galimybę nepertraukiamai ja naudotis.
42. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad CTADB nėra valstybės registras ar valstybės informacinė sistema, ji tvarkoma atsakovės lėšomis, o atsakovės veikla nėra finansuojama iš valstybės biudžeto. Ieškovė negiūnija, kad atsakovė patiria sąnaudų dėl CTADB tvarkymo pareigos vykdymo. Teisės aktai nereguliuoja sutarčių tarp techninės apžiūros įmonių ar įmonių, atliekančių transporto priemonių techninę ekspertizę, turinio, atlyginimo už naudojimąsi CTADB klausimų.
43. Ieškovės kasacinis skundas, be kita ko, grindžiamas argumentais, kad atsakovė yra viešasis juridinis asmuo ir atlygintinės sutarties su ieškove sudarymas prieštaravo jos specialiajam teismumui (atsakovė veikė *ultra vires*).
44. CK 2.74 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad viešieji juridiniai asmenys turi specialųjį teismumą, t. y. jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams. Viešųjų juridinių asmenų dalyvavimas civilinėje apyvartoje yra pagrįstas tik jų pagrindinės veiklos, kurios tikslas – tenkinti viešuosius interesus, materialiniu aprūpinimu.
45. Nagrinėjamu atveju atsakovė yra asociacija – ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus (Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalis). Atsakovės įstatų 1 punkte nurodyta, kad ji savanorišku principu jungia motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę apžiūrą ir technines ekspertizes atliekančius juridinius asmenis. Asociacija yra pelno nesiekiantis juridinis asmuo (Asociacijų įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punktas, atsakovės įstatų 5 punktas). Minėta, atsakovės veikla tvarkoma nuosavomis lėšomis, ji nėra finansuojama iš valstybės biudžeto.
46. Atsakovės įstatų 12.5 punkte nustatyta, kad tvarkydama CTADB atsakovė registruoja, kaupia, sistemina ir atnaujiną duomenis CTADB apie atliktas technines apžiūras; užtikrina CTADB ir jos duomenų archyvų apsaugą; teikia informaciją apie CTADB kaupiamus duomenis įstatymų ir CTADB nuostatų nustatyta tvarka; užtikrina, kad į CTADB būtų įrašyti teisingi, reikalingi ir išsamūs duomenys. Įstatų 15.3 punkte

nustatyta, kad atsakovė turi teisę nustatyti parduodamų prekių, teikiamų paslaugų ir kitų išteklių kainas, įkainius ir tarifus, išskyrus Lietuvos Respublikos teisės aktais nustatytus atvejus.

47. Byloje nenustatyta, kad šalių sutarties sąlygos, įtvirtinančios ieškovės pareigą mokėti nustatytą kainą už ieškovei suteikiamą prieigą prie CTADB, prieštarauja aptartiems atsakovės steigimo dokumentams ar jos veiklos tikslams, dėl to ieškovės kasacinio skundo argumentai, kad būtų nagrinėję teismai netinkamai taikė ir aiškino CK 2.74 straipsnio 2 dalį, atmestini kaip nepagrįsti.
48. Šiame kontekste teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2022 m. gruodžio 6 d. nutarimu, išnagrinėjusi ieškovės pareiškimą dėl Lietuvos transporto saugos administracijos veiksmų, Tvarkos aprašo bei Nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams ir atsakovės veiksmų, kuriais ji galimai piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, atsisakė pradėti tyrimą ir pasiūlė Vyriausybei parengti SEAKI pakeitimą, kuris nustatytų kompetenciją viešojo administravimo subjektui (Susisiekimo ministerijai ar Lietuvos transporto saugos administracijai) įtvirtinti sąnaudomis paremtą CTADB duomenų teikimo ir gavimo įkainių apskaičiavimo tvarką, pagal kurią Lietuvos techninės apžūros įmonių asociacija „Transeksa“ tvirtintų CTADB duomenų teikimo ir gavimo įkainius, ir įpareigotų šį viešojo administravimo subjektą tokią tvarką patvirtinti.
49. Nutarime Konkurencijos taryba pažymėjo, kad ieškovė nepateikė argumentų, kurie leistų įtarti, kad Lietuvos transporto saugos administracija, nustatydamą techninės ekspertizės įmonės pareigą teikti duomenis į CTADB, tačiau nenustatydamą įkainių už duomenų teikimą dydžio ar Nuostatuose nurodydamą, kad duomenys į CTADB teikiami neatlygintinai, neužtikrino sąžiningos konkurencijos laisvės. Taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad galiojantys teisės aktai nenustato CTADB duomenų teikimo ir gavimo įkainių dydžio apskaičiavimo tvarkos ir principų; tokio reglamentavimo nebuvimas gali sudaryti prielaidas konkurencijos ribojimui, kai techninės ekspertizės ir techninės apžūros įmonės teisės aktais nustatoma pareiga teikti duomenis į CTADB, tačiau nenustatoma įkainių už naudojimąsi CTADB apskaičiavimo tvarka ir Asociacijai paliekama galimybė nustatyti CTADB naudojimo įkainius, kurie nebūtinai pagrįsti Asociacijos tvarkant CTADB duomenis patiriamomis sąnaudomis. Konkurencijos tarybos vertinimu, valstybė, Asociacijai įstatymu pavedusi veiklą, kuri valstybei yra svarbi ir susijusi su valstybei priskirtos funkcijos – eismo saugos automobilių keliais – užtikrinimu, ir nustatiusi pareigą ūkio subjektams (techninės ekspertizės ir techninės apžūros įmonės) naudotis Asociacijos teikiamomis paslaugomis, turi užtikrinti aiškų ir pagrįstą paslaugos įkainių nustatymo mechanizmą. Šis Konkurencijos tarybos nutarimas nebuvo apskųstas teismui.
50. Teisėjų kolegija pažymi, kad tai, jog šiuo atveju teisės aktuose nenustatyta atlyginimo už prieigą prie CTADB (siekiant teikti duomenis) dydžio ar jų nustatymo kriterijų, laikytina teisinio reglamentavimo trūkumu (tai pažymėta ir Konkurencijos tarybos nutarime), tačiau, kaip pagrįstai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, dėl kainos dydžio nesutariančios sutarties šalys dėl jos nustatymo turi teisę kreiptis į teismą. Nagrinėjamoje byloje nekeliamas klausimas dėl sutartyje nustatytos kainos dydžio, jo nustatymo pagrįstumo ar atitikties protingumo ir sąžiningumo principams. Ieškovė neįrodinėjo, kad sutartyje nustatyta kaina yra per didelė, bet siekia, kad sutartis būtų pakeista į visiškai neatlygintinę.
51. Nors, kaip pagrįstai nurodyta kasaciniame skunde, atsakovė neatlieka jokių aktyvių ieškovės į CTADB įkeliamų konkrečių duomenų peržiūros ar kontrolės veiksmų, tačiau ji užtikrina visos CTADB tinkamą funkcionavimą – duomenų apdorojimą, archyvavimą, saugojimą, ir dėl šios veiklos patiria atitinkamas sąnaudas, o ieškovė, kaip techninių ekspertizių verslu užsiimantis subjektas, gauna naudą – prieigą prie jos veiklos įrankio, privalomo pagal teisės aktus.
52. Įvertinusi pirmiau aptartą šalių sutarties paskirtį ir tikslą (šios nutarties 40 punktas), šalių priimtas pareigas ir teisinio statuso ypatumus (ieškovė yra verslininkė, o atsakovė – ne pelno siekiantis viešasis juridinis asmuo), teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo išvada, jog atsakovė, būdama įstatymu paskirta CTADB tvarkytoja sutartyje nustatydamą mokestį už ieškovei suteikiamą prieigą prie CTADB, būtų nesąžiningai pasinaudojusi ieškovės silpnesne padėtimi ir dėl to gauna neproporcingai didesnę naudą iš sutarties, nei ieškovė. Dėl to nėra pagrindo teigti, kad aptariama sutarties sąlyga įtvirtina esminę šalių nelygybę ieškovės nurodomu aspektu.
53. Sutiktina su kasacinio skundo argumentais, kad Nuostatų 8–9 punktai reglamentuoja CTADB duomenų teikimo tretiesiems asmenims – duomenų gavėjams – atlygintinumo klausimą, o ne duomenų į CTADB teikimo, kurį atlieka techninės ekspertizės įmonės, atlygintinumo klausimą. Nuostatų 8 punkte įtvirtinta, kad CTADB duomenys pagal sudarytas duomenų teikimo sutartis neatlygintinai teikiami Valstybinei kelių transporto inspekcijai prie Susisiekimo ministerijos, VI „Regitra“, Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biurui ir kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais atvejais. Nuostatų 9 punkte įtvirtinta, kad kitiems gavėjams CTADB duomenys teikiami atlygintinai. Atlyginimo už CTADB duomenų teikimą dydis nustatomas sutarčių pagrindu. Taigi būtų nagrinėję teismai nepagrįstai savo išvada dėl šalių sutarties atlygintinumo grindė šiomis teisės aktų nuostatomis, tačiau tai nepaneigia kitų šioje nutartyje išdėstytų argumentų dėl atsakovės teisės gauti atlyginimą už prieigą prie CTADB.
54. Kiti kasacinio skundo argumentai neturi teisinės reikšmės procesinei bylos baigčiai, todėl teisėjų kolegija jų neanalizuoja ir dėl jų nepasisako.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

55. Apibendrinama išdėstyti argumentus teisėjų kolegija nusprendžia, jog kasaciniu skundu nepagrindžiama, kad būtų nagrinėję teismai, atmesdami ieškovės reikalavimą dėl sutarties pakeitimo iš atlygintinės į neatlygintinę, pažeidė materialiosios teisės normas ir kad šis pažeidimas turėjo įtakos neteisėto apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo priėmimui (CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis).
56. Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalies nuostatas bylinėjimosi išlaidos atlyginamos šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jas priteisiant iš antrosios šalies. Šioje byloje ieškovės kasacinį skundą atmetus, turi būti sprendžiamas priešingos šalies (atsakovės) patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisiant jį iš ieškovės klausimas.
57. Atsakovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius kasaciniame teisme patirtas 4235 Eur bylinėjimosi išlaidas (už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą; apmokėta 2023 m. balandžio 6 d.). Šios išlaidos viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“ nustatytą maksimalią sumą, dėl to priteistinas jų atlyginimas atitinkamai mažintinas – iki 3230,51 Eur.
58. Kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Auto ekspertas“ (j. a. k. 302501283) atsakovei Lietuvos techninės apžūros įmonių asociacijai „Transeksa“ (j. a. k. 122776032) 3230,51 Eur (tris tūkstančius du šimtus trisdešimt eurų 51 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Atsisakyti priimti ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Auto ekspertas“ rašytinius paaškinimus ir šiuos paaškinimus grąžinti juos pateikusiam asmeniui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Artūras Driukas

Virgilijus Grabinskas

Egidija Tamošiūnienė